

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:
Antila, H. & Laakso, M & Seppälä, M. 2018. Teknologia haastaa ja koettelee, mutta digitaalisten oppimisympäristöjen mahdollisuudet tunnistetaan. TAMK Journal. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.

DOI / URL: <http://tamkjournal.tamk.fi/teknologia-haastaa-ja-koettelee-mutta-digitaalisten-oppimisymparistojen-mahdollisuudet-tunnistetaan/>

Teknologia haastaa ja koettelee, mutta digitaalisten oppimisympäristöjen mahdollisuudet tunnistetaan

Digitaalisten taitojen hallinta ja kehittäminen jakavat edelleen mielipiteitä. Osa opettajista päivittää omaa osaamistaan jatkuvasti, toiset etenevät digimaailmassa hieman hitaammin. Myös opiskelijoilla voi olla keskenään hyvin erilaiset digitaidot. Euroopan soaiaalirahaston (ESR) rahoittamassa Digiosalliseksi-hankkeessa selvitettiin opettajien digiosaamista ja opiskelijoiden digiosallisuuden kokemusta. Lisäksi opetushenkilöstölle järjestettiin työpajoja useista teemoista. Artikkelissa käsitellään opettajien osaamista ja opiskelijoiden osallisuuden kokemusta digitaalisuuden lisääntyessä.

KIRJOITTAJAT: HELI ANTILA, MATLEENA LAAKSO JA MINNA SEPPÄLÄ

Opiskelijat ovat ennakkoluulottomia, mutta kollegat ennakkoluuloisia uusia

työvälineitä kohtaan, näin kuvailee yksi opettaja kokemuksiaan digitaalisista oppimisympäristöistä Digiosalliseksi-hankkeen opetus- ja ohjaushenkilöstölle suunnatussa kyselyssä. Tämän tyyppiset kokemukset osoittavat hankkeen tärkeän merkityksen. Kommentista huolimatta on nähtävissä, että opettajat haluavat kehittää osaamistaan ja jakaa kokemuksia.

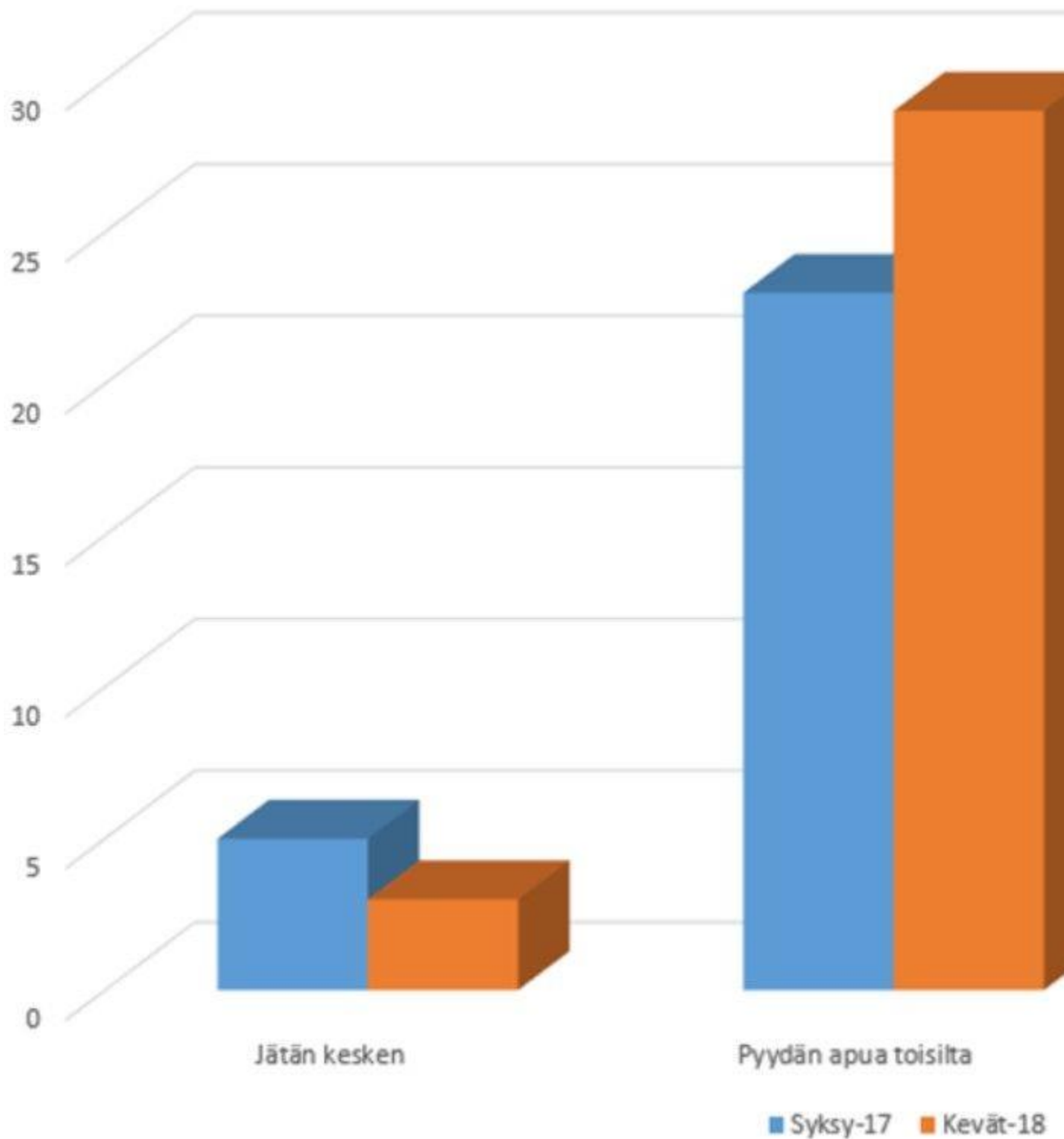
Digiosalliseksi-hankkeen aikana on onnistuttu tavoittamaan suuri määrä motivoituneita opettajia, jotka ovat innostaneet myös kollegoitaan uusiin digitaalisiin kokeiluihin. Hankkeessa on havaittu, että niin opettajien, ohjaajien kuin opiskelijoiden digiosaaminen vaihtelee merkittävästi ja osalla digitaalisten laitteiden ja sovellusten käyttö on ollut varsin yksipuolista tai vähäistä, esimerkiksi viihdesovellukset hallitaan, mutta hyötykäytössä on parantamisen varaa. Kun digiosaaminen on hankkeen aikana lisääntynyt, se on antanut niin opettajille kuin opiskelijoillekin rohkeutta tarttua välineisiin. Tämä ei koske vain opetusta, vaan myös yleisemmin asioiden hoitamista.

Digitaalista oppimisympäristöä määritellään monella eri tavalla. Hankkeessa digitaalinen oppimisympäristö on haluttu nähdä laajana ja monipuolisena käsitteenä. Tanhua-Piironen, Viteli, Syvänen, Vuorio, Hintikka ja Sairanen (2016, 9) ovat perusopetuksen oppimisympäristöjen digitalisaatiota koskevassa selvityksessä määritelleet digitaaliset oppimisympäristöt digitaalisina sovelluksina, palveluina, järjestelminä tai kokoina erilaisia yksittäisiä ratkaisuja, joissa voidaan digitaalisesti omaksua oppisisältöjä, suorittaa tehtäviä ja keskustella perinteisen luokkahuoneen sijaan tai sitä täydentävästi. Ruhalahden ja Kentan (2017) mukaan digitaaliset oppimisympäristöt sisältävät opetus- ja ohjaustyössä käytettäviä ohjelmia ja sovelluksia, joita ovat perinteisten verkko-ohjausympäristöjen lisäksi esimerkiksi blogialustat, mobiilisovellukset ja pilvipalvelut. Lisäksi osana digitaalisia oppimisympäristöjä voidaan tarkastella niissä hyödynnettäviä erilaisia laitteita, kuten videokamera, 3D- ja VR (virtual reality) -teknologia. (Ruhalahti & Kentta 2017, 13 – 16.)

Digiosalliseksi-hankkeessa tehtiin kartoitus osahankkeiden oppilaitosten opiskelijoille. Kartoituksessa selvitettiin, onko digiosaamisella yhteyttä osallisuuden kokemiseen ja lisääkö digiosaaminen erityistä tukea tarvitsevan nuoren osallisuuden kokemista. Kartoituksessa oli kaksi vaihetta, alku- ja loppukysely. Vastaaajia oli yhteensä 110. Heistä 35 vastasi sekä alku- että loppukyselyyn. Yhden lukuvuoden aikana tehdyssä kartoituksessa ei vielä onnistuttu osoittamaan osallisuuden kokemuksen kasvaneen, mutta digitaidot olivat lisääntyneet, mikä näkyi muun muassa lisääntyneenä verkon hyödyntämisenä asioinnissa ja yhteiskunnallisissa asioissa.

Projektitoimijoiden työpäiväkirjojen ja hankkeessa tehtyjen oppilaitosten johdon haastattelujen pohjalta voi todeta digitaitojen lisänneen nuorilla osallisuutta oppimisessa. Nuorille tehdyn kartoituksen mukaan lukuvuoden kuluessa yhä useampi uskaltautui pyytämään apua tai haki itse apua verkosta, kun kohtasi ongelmatilanteita verkkopalveluiden tai laitteiden kanssa. Niiden osuus väheni, jotka luovuttivat ongelmia kohdatessaan.

Miten toimit ongelmatilanteessa verkkopalvelun

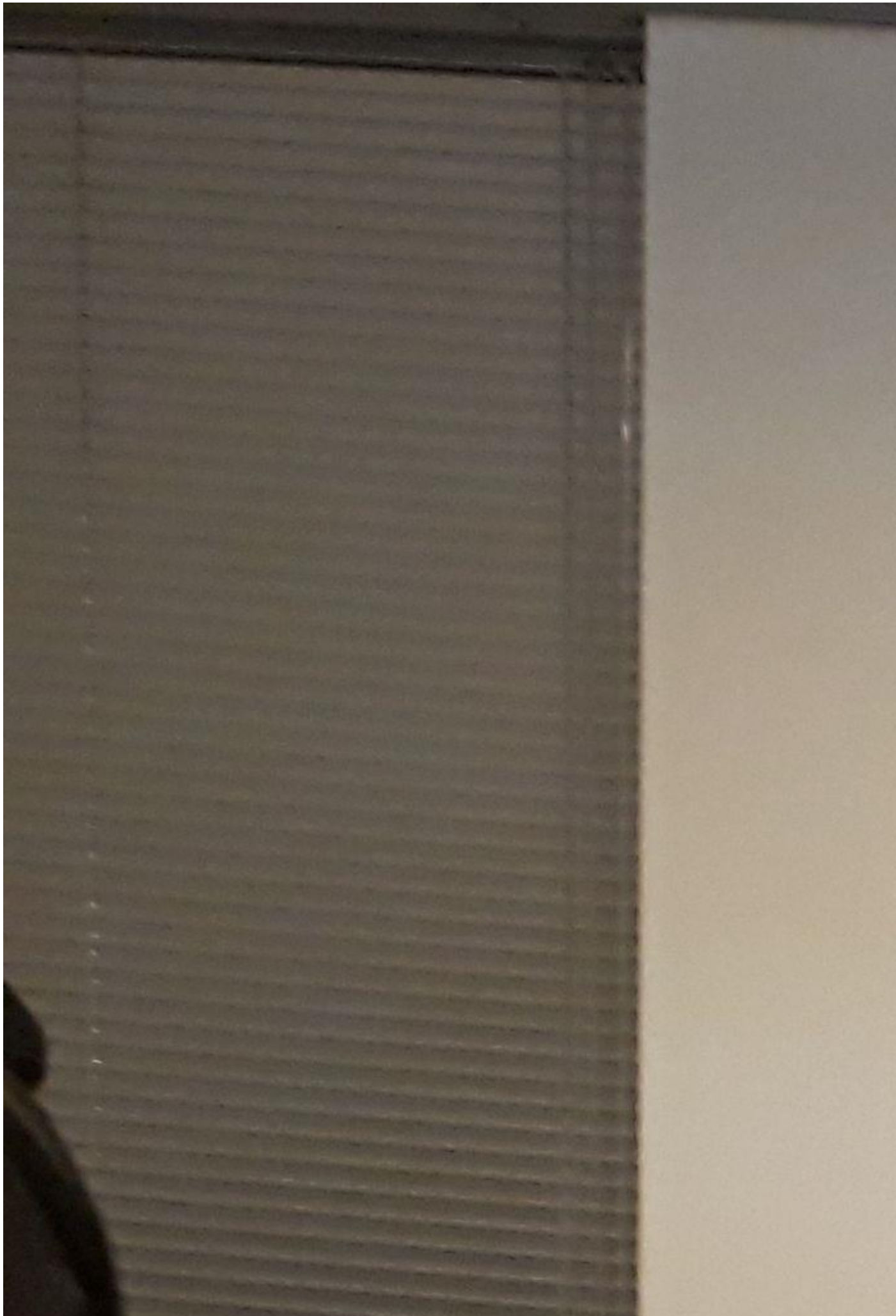

Kuva 1 Miten toimit ongelmatilanteessa verkkopalvelun tai laitteen kanssa? Kysymykseen sai valita useammankin vaihtoehdon. N= 35 molempiin kyselyihin vastannutta nuorta.

Oppijan itseohjautuvuutta tarvitaan

Opettajille suunnatun kyselyn vastauksista käy esille se, että paljon itseohjautuvuutta vaativa digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen ei sovellu yhtä hyvin kaikille opiskelijoille. Haasteita verkkotyöskentelylle asettavat myös verkkotehtävien laajuus ja palautteen antamisen muodot sekä isot opetusryhmät. Opettajat pitävät digitaalisuuden ohella tärkeänä perinteistä kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta ja hienomotoriikan käyttöä esimerkiksi käsin kirjoitettaessa.

Opettajille suunnattu kysely antaa viitteitä siitä, että opettajaresurssi jakautuu digitaalisuuden myötä uudella tavalla: kun osa opiskelijoista tekee tehtäviä itseohjautuvasti, voi opettaja keskittää enemmän omia ohjausresurssejaan niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat enemmän tukea. Osa pelkää opiskelijoiden eriarvoistuvan, kun omia laitteita otetaan kouluissa käyttöön. Opettajuus muuttuu verkko-opiskelussa myös enemmän ohjauksellisempaan suuntaan.

KUVA 2 Hankkeen aikana on tutustuttu eri oppilaitoksiin ja erilaisiin pedagogisiin toimintatapoihin. Kuvassa Tredun Tiina Huovila tutustuu Omniassa käytössä oleviin digitaalisiin menetelmiin. (Kuva: Heli Antila)

Opiskelun osittainen siirtyminen verkkoon ja oppimisen omistajuuden painottaminen korostavat tarvetta oppijan itseohjautuvuuden kehittymiselle. Mielellään nähdään, että ohjauksen tarpeessa oleva opiskelija ottaa itse aktiivisesti yhteyttä opettajaan ja hakee apua ongelmakohtiin. Opiskelijan tulisi myös sitoutua opiskeluun, osata laatia omat aikataulunsa ja tehdä itsenäistä tiedonhankintaa. Opettajan tulee puolestaan huolehtia siitä, että ohjausta on saatavilla ja kynnyks pyytää apua on matala. (Kolehmainen, Mäenpää, Peltola & Ylönen 2017, 19–20, 27.)

Digitaalisuuden myötä opettajat kokevat olevansa enemmän mukana opiskelijoiden maailmassa. Useat vastaajat toivat esille sen, että opiskelijoita on uskallettava käyttää tuutoreina ja ohjaajina. Osa opiskelussa käytettävistä sovelluksista on sellaisia, että ne ovat opiskelijoille tutumpia kuin opettajille. Muutama opettaja kertoi iloinneensa erityisesti hetkistä, kun opiskelijat olivat itse nostaneet esille tilanteita, joissa digitalisaatio oli tuonut heille hyödyllistä osaamista. Se oli myös edistänyt oppimista, ja opiskelijat olivat keksineet uusia tapoja hyödyntää digitaalisuutta niin arjessa kuin opiskelussakin.

Myös järjestelmällisyyden ja vaihtoehtojen koetaan lisääntyneen digitaalisuuden myötä, mutta toisaalta osa vastaajista puhuu stressin lisääntymisestä ja hallinnan tunteen puutteesta. Toisten mielestä työmäärä on lisääntynyt, toisten mielestä vain jakautunut eri tavalla. Osa on ehtinyt kokeilla ja kouluttautua – toisilla muutos on vielä edessä.

Opettajien kokemukset vaihtelevat

Opetus- ja ohjaushenkilöstölle tehdyn kyselyn tulokset kertovat, että digitaalisuuteen opetuksessa liittyy monenlaisia ajatuksia ja kokemuksia. Muutamille vastaajille digitaalisuus on osa työn arkea: uusia sovelluksia kokeillaan luontevasti osana jokapäiväistä työtä. Ilmaiset sovellukset, jotka ovat usein ajasta ja paikasta riippumattomia, nähdään parhaimmillaan laajojen uusien mahdollisuuksien tarjoajina.

Ruhalampi ja Kenttä (2017, 13, 20) korostavat osuvasti opettajan roolin muutosta. Opettajien tulisi osata hyödyntää digitaalisuutta vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa. Perustyöhön kuuluu myös monimuotoisten oppimisympäristöjen rakentaminen. Uusien digitaalisten sovellusten osaamista kaivataan yhä enemmän.

Kyselyn mukaan toinen ääripää on se, että digitaalisuus osana opiskelua on jäänyt vieraaksi tai yksittäisten kokeilujen varaan. Osa opettajista kirjoittaa, ettei tiedä sovellusten tarjoamista mahdollisuuksista eikä aika riitä niiden itsenäiseen opiskeluun tai edes koulutukseen osallistumiseen. Osa kokee myös, ettei käytössä ole tarvittavaa laitteistoa ja oikeanlaisia sovelluksia. ***Kun itse on tutustunut verkko-opiskeluun opiskelijan roolissa, on ollut helpompi tukea omiakin opiskelijoita.***

Digikokeiluja saattavat hidastaa myös huonot kokemukset: toimimattomat laitteet, opiskelijoiden unohtamat salasanat ja verkossa tapahtuvat väärinymmärrykset. Myös heikot digitaidot voivat olla esteenä laajamittaisemmille kokeiluille. Hankkeen aikana on vahvistettu opettajien, ohjaajien ja nuorten digitaitoja. Esimerkiksi eräs opettaja kertoi, miten syksyllä moni nuori ei suostunut koskemaan koneisiin, mutta keväällä iPadit olivat luonteva osa arkea.

Vertaiskokemusten lisäksi moni verkko-ohjausta tehnyt kertoo saaneensa apua omasta verkko-opiskelusta. Myös myönteinen asenne ja heittäytymiskyky mainitaan merkittävinä tekijöinä. Heittäytymistä on tapahtunut myös hankkeen järjestämissä workshoppeissa,

missä on itse kokeiltu useita eri sovelluksia ja pohdittu niiden mahdollisuuksia. Eräs osallistuja kommentoikin, että workshoppeissa harjoiteltujen sovellusten käyttö lisääntyi ja hanke on vahvistanut koko oppilaitosyhteisön digiosallisuutta.

Digiosalliseksi-hanke vuosina 2016-2018 toteutettava Euroopan sosiaalirahaston ja Keski-Suomen ELY-keskuksen rahoittama hanke, jossa tavoitteena on tukea erityistä tukea tarvitsevien nuorten digiosallisuutta, niin että heillä olisi paremmat valmiudet sekä mahdollisuudet opiskella, työskennellä ja toimia digitaalisessa yhteiskunnassa. Hanketta toteuttavat Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen seudun ammattiopisto Tredu, Kiipulan ammattiopisto, Silta-Valmennusyhdistys ja Valkeakosken ammattiopisto.

Lähteet

Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. 2017. Ohjausprosessit ja ohjaustoimijat verkko-ohjauksessa. Teoksessa Guttorm, T., Hakkarainen, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. (toim.) Verkko-ohjaaja. Opas ohjaukseen sekä tie- ja neuvontatyöhön verkossa. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu.

Ruhalampi, S. & Kenttä, V. 2017. Ammatillisen koulutuksen digitalisaatio ja työelämäyhteistyö. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:18. Luettu 28.9.2018. https://www.oph.fi/download/188475_ammattillisen_koulutuksen_digitalisaatio_ja_työelämäyhteistyö.pdf

Tanhua-Piironen, E., Viteli, J., Syvänen, A., Vuorio, J., Hintikka, K. A. & Sairanen, H. 2016. Perusopetuksen oppimisympäristöjen digitalisaation nykytilanne ja opettajien valmiudet hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä. Luettu 28.9.2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79573/perusopetuksen%20oppimisymp%3%a4rist%3%b6jen%20digitalisaation%20nykytilanne.pdf?sequence=1>

Kirjoittajat

Heli Antila, KM, YTM, EO, lehtori, kouluttaja Digiosalliseksi-hankkeessa, Liiketoiminta ja palvelut, TAMK, heli.antila@tamk.fi

Asiantuntijuusalueet: aikuiskasvatustiede, erityispedagogiikka, viestintä

Matleena Laakso, KM, AmO, asiantuntija Digiosalliseksi-hankkeessa, Ammattipedagoginen TKI, TAMK, matleena.laakso@tamk.fi

Asiantuntijuusalueet: aikuiskasvatus, täydennyskoulutus, digitaalinen oppiminen

Minna Seppälä, KM, erityisopettaja, NTM, JET, lehtori, projektipäällikkö Digiosalliseksi-hankkeessa, Ammattipedagoginen TKI, TAMK, minna.seppala@tamk.fi

Asiantuntijuusalueet: erityispedagogiikka, kasvatustiede, johtaminen, ammatillinen koulutus